

מסורת הש"ס

א) נ"י תוספות לקמן ע"י.
ב) ד"ה ע"י, ב) ס"ח מעשה.
ג) [נפסחים ג, ד], ד') ז"ח שמעו, א') נ"י תוס' סוכה מז.
ד"ה העשה וכו' מ"ש בשם רב שירא גאון, ו') ז"ח היו אלו בני בית, ו') לעיל ג: ומת: מגילה כה, ח') ימות ו, א') נמן העולם כ"ח בשנה שמשניות וכן פרש הרע"ב מברעטורה ע"ש, ו') ככ"י ובנ"י ומשנה שמשניות ה"י המעין, ב') [מסות כג:], ט) [לקמן מז: ע"י, ט) [לקמן א, א:], ב') [לקמן ס, א:], ג') [לקמן ס, א:], ד') [לקמן ס, א:], ה') [לקמן ס, א:] [והליט לז, ק] בתוס' ר"י"ש ומדברי רוב בשם רבינו יהודה,

הגהות הב"ח

א) גמ' אלו אמוראי טשו להו בבחילי ארנון עבדי לסו:

הגהות הגר"א

א) גמ' אלוטא דמיקר איהי.
כ"ז ובירא ובר כריה, גרסת הגאונים והר"ף:

מוסף רש"י

צווחה, לעקב (ירמיה יד ב) קול מהומת מלחמה (תהלים קמד יד), לבדך על הרעה.
ברוך ד"ן להמת (מגילה כה), על הטובה.
ברוך הטוב והמטיב (שם), בפונדית.
ארנקי שחולו פי מעני (יבמות ו), קפדנדיא.
לקח הילכו שלם לקיף, ויבנם נפתח לו ואלו כשכנגדו, ואלו לסם עבודה אלא לפשות לרכיו (שם ובנ"י"א מסוה טז), שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם, דמות לאדם לשאל בשלם חברו בשם, כגון יוסי ה' ע"ך בשם, ואין זו משום מולא שם שמים לפסול, מרבי, ל"ח שאילת שלום בשם, דחייב אדם לשאל בשלם חברו בשם, ואנו נמי כי שילקו אחריו מלכתינן שם, דשלום שמו של קב"ה, דכתיב (שופטים ו) ויקרא לו ה' שלום, ל"ח ה' (מכות כג ריב"ז), דהו מלהלכין בסוף מחנה ישראל, שמועטין משתמחין חוק למחנה ישראל (מנחות כח),

רבינו חננאל

הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל. כגון הנך דקמני לקמן מעבדות הים והירדן ונחלי ארנון כו': וזיקן ווועוס ורעמים. מפרש בגמרא^[פ]: **מלא עולם**. לפי שאלו נראין או נשמעין למרחוק: **ברוך עושה בראשית**. ובגמרא (ד' נט.) פריך אטו הנך

לדעיל לאו מעשה בראשית יניחו:

לפרקים. מפרש בגמרא (שס ע"ב), ולפי שהוא חשוב וגדול מכולן קצב ליה רבי יהודה ברכה לעצמו: **מנצח על הרעה מעין על הטובה**. ד"ן האמת: **ועל הטובה מעין על הרעה**. הטוב והמטיב. ובגמרא^[פ] מפרש היכי דמי: **הנכנס לפרך**. המהלך בדרך וזריך לעבור כך ושם מנזייס מושלים רעים ומתפשטים עלילות: **אחס כניסומו**. מתפלל שיכנס לשלום: **ביאחסו**. מתפלל שיאל לשלום: **ארבע**. כדמפרש נותן הודאה על שעבר וזועק על העמד נמאלו ד' כדמפרש בגמרא^[פ]: **חייז אדם לנצח על הרעה כו'**. מפרש בגמרא^[פ]: **ד"א**

ככל מאדך. מדות מדודות לך בין מדה טובה בין מדת פורענות: **לא יקל ראשו**. לא ינהג קלות ראש: **כנגד שער מורחי**. חוק להר בזית אשר בחומה הנמוכה אשר לרגלי הזית במזרח. לפי שכל השערים מכוונים זה כנגד זה שער מזרח שער עזרת נשים ושער עזרת ישראל ופתח האולם וההיכל וזית קדשי הקדשים זימי מקדש ראשון כשהיה אמה ערקסין: **בפונדומו**. חגור חולל ונותנין בו מעות: **מקו'**. בגמרא^[פ] מפרש ליה: **כל חותמי ברכות שבמקדש היו אומרים עד העולם**. במסכת תענית (פ"ב דף טז:): אמרינן אין עונין אמן במקדש המבדך אומר בסוף כל ברכה ברוך אתה ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך חונן הדעת וכן ככולם והעונין אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וליפנין לה מקרא דתפלת עזרא וסיעתו. ואשמעינן הכא דבמקדש ראשון לא היו אומרים אלא ברוך ה' אלהי ישראל עד מן העולם: **משקלנו הצדוקים**. ואמרו אין עולם אלא זה: **הסקינו**. עזרא וסיעתו שיהו אומרים מן העולם ועד העולם לומר ששני עולמות יש להוציא מלג הצדוקים הכופרים בתחית המתים:

שיא אדם שואל לשלום חבירו בשם. בשמו של הקב"ה ולא אמרינן מוזלול הוּא כצדודו של מקום כשציל כצוד הצריות להוציא שם שמים עליו. ולמדו מצעז שאמר ה' עמכם ומן המלאך שאמר לגדעון ה' עמך גבור החיל: **ואומר אל פסו כי וקנך אמן**. למוד מדברי זקני אומנת לעשות מה שראית שעשו הם. ובגמ'^[פ] מפרש מאי ואומר: **ואומר עם לעשות לה' הפרו פורסך**. פעמים שמצטלים דברי תורה כדי לעשות לה' אף זה הממכוין לשאול לשלום חברו וזהו רלונו של מקום שנא' בקש שלום ורדפהו, מותר להפר תורה ולעשות דבר הנראה אסור: **ג' ה"ג**

מנלן דמצרינין איניסא א"ר יוחנן דאמר קרא ויאמר יסרו ברוך ה' אשר הויל אפסם וגו': בעצר ימינא. שם מדינה דדרומו של פרט: **כפקא**. בקעה: **ערבות**. שם מקום: **ואחא למיא**. למא למים: **כרספא**. כשוק: **גמלא פריאל**. גמל משוגע שעסקיו רעים: **אספראק ליה אשיסא**. נפלה חומת בית שהיה סמוך לו ונכנס לתוך הזית מפני הגמל: **מעברום הים**. מקום שעברו ישראל בים סוף: **ומעברום הירדן**. זימי יהושע: **מעברום נחלי ארנון**. לקמן מפרש מאי ניסא: **כמורד בים חורון**. זימי יהושע היה כספר יהושע (י): **ואנן שזיק עוג**. לקמן מפרש: **עבדי**

הרואה פרק תשיעי ברכות

גד.

הרואה וכו' אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו וכו'. פירש רבי שמעיה דכל הני ברכות זריכות להזכרת שם ומלכות ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם וכן כתב רבינו שמשון מקולי כי הרי"ה היה רגיל לנצח על הצרכים ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שכתו וגזרתו מלא עולם וכן

פר"י ומייתי ירושלמי דפירקין רבי זעירא כו' כל ברכה שאין בה וכו' ונראה לרבינו^[פ] דדוקא לרואה משלשים יום לשלשים יום דומיא דרואה ים הגדול לפרקים דלמנר זירושלמי דפרקים היינו שלשים יום: **שעקר עבו"ם מארצנו**. זירושלמי מתני כשעקרה עכו"ם מכל ארץ ישראל:

על הנחרות. לאו על כל נחרות אר"י אלא ארבע נחרות דכתיבי נקרא כמו חקל ופרת: **אנני**

^אהעל ^בבשורות רעות אומר ברוך ד"ן האמת יבנה בית חדש ^גוקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה ימברך על הרעה מעין על הטובה ועל הטובה מעין על הרעה הוצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא היתה אשתו מעוברת ואומר יהי רצון שתלד אשתי וזכר הרי זו תפלת שוא היה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר ואומר יהי רצון שלא ^דתהא בתוך ביתי הרי זו תפלת שוא הנכנס לכרך מתפלל שתים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו בן עזאי אומר ^הארבע שתים בכניסתו ושתיים ביציאתו נותן הודאה על שעבר וצועק על העתיד ^וחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה שנאמר י ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ובכל מאדך בכל ממונך ד"א בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מורד לך הוי מודה לו ילא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים ^זולא יכנס להר הבית במקלו ובמגעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מקל וחומר כל חותמי ברכות שבמקדש היו אומרים ^חעד העולם משקלקלו ^טהצדוקים ואמרו אין עולם אלא אחד התקינו שיהו אומרים מן העולם ועד העולם והתקינו שיהא אדם ^ישואל את שלום חברו בשם שנאמר ^{יב}והנה בעו בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכך ה' ואומר ^{יג}ה' עמך גבור החיל ואומר יאל תבזו כי זקנה אמך ואומר ^{יד}עת לעשות לה' הפרו תורתך רבי נתן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה': **גמ'** מנא הני מילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא ^{טו}ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו' אניסא דרבים מברכינן אניסא דיחיד לא מברכינן והא ההוא גברא דהוה קא אויל בעבר ימינא נפל עליה אריא אתעביד ליה ניסא ואיתצל מיניה אתא לקמיה דרבא וא"ל כל אימת דמטית להתם בריך ברוך שעשה לי גם במקום הזה ומר בריה דרבינא הוה קאויל בפקתא דערבות וצחא למיא אתעביד ליה ניסא איברי ליה עינא דמיא ואישתי ותו זמנא חדא הוה קאויל ברסתקא דמחוזא ונפל עליה גמלא פריצא איתפרקא ליה אשיתא על לגוה כי ^{טז}מטא לערבות בריך ברוך שעשה לי גם בגמל ובערבות אמרי יאניסא דרבים כולי עלמא מיחייבי לברוכי יאניסא דיחיד איהו וא חייב לברוכי תנו רבנן ^{יז}הרואה מעברות הים ומעברות הירדן מעברות נחלי ארנון אבני אלגביש במורד בית חורון ואבן שבקש לזרוק עוג מלך הבשן על ישראל ואבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק ואשתו של לוט וחומת יריחו שנבלעה במקומה על כולן צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב ^{יח}ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה מעברות הירדן דכתיב ^{יט}ויעמדו הכהנים נושאי הארון ברות ה' בחורבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי לעבור את הירדן אלא מעברות נחלי ארנון מנלן דכתיב ^כעל כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מוהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוו קא חלפי ישראל אתו אמוראי ^{כא}עבדי

^אהעל ^בבשורות רעות אומר ברוך ד"ן האמת יבנה בית חדש ^גוקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה ימברך על הרעה מעין על הטובה ועל הטובה מעין על הרעה הוצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא היתה אשתו מעוברת ואומר יהי רצון שתלד אשתי וזכר הרי זו תפלת שוא היה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר ואומר יהי רצון שלא ^דתהא בתוך ביתי הרי זו תפלת שוא הנכנס לכרך מתפלל שתים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו בן עזאי אומר ^הארבע שתים בכניסתו ושתיים ביציאתו נותן הודאה על שעבר וצועק על העתיד ^וחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה שנאמר י ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ובכל מאדך בכל ממונך ד"א בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מורד לך הוי מודה לו ילא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים ^זולא יכנס להר הבית במקלו ובמגעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מקל וחומר כל חותמי ברכות שבמקדש היו אומרים ^חעד העולם משקלקלו ^טהצדוקים ואמרו אין עולם אלא אחד התקינו שיהו אומרים מן העולם ועד העולם והתקינו שיהא אדם ^ישואל את שלום חברו בשם שנאמר ^{יב}והנה בעו בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכך ה' ואומר ^{יג}ה' עמך גבור החיל ואומר יאל תבזו כי זקנה אמך ואומר ^{יד}עת לעשות לה' הפרו תורתך רבי נתן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה': **גמ'** מנא הני מילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא ^{טו}ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו' אניסא דרבים מברכינן אניסא דיחיד לא מברכינן והא ההוא גברא דהוה קא אויל בעבר ימינא נפל עליה אריא אתעביד ליה ניסא ואיתצל מיניה אתא לקמיה דרבא וא"ל כל אימת דמטית להתם בריך ברוך שעשה לי גם במקום הזה ומר בריה דרבינא הוה קאויל בפקתא דערבות וצחא למיא אתעביד ליה ניסא איברי ליה עינא דמיא ואישתי ותו זמנא חדא הוה קאויל ברסתקא דמחוזא ונפל עליה גמלא פריצא איתפרקא ליה אשיתא על לגוה כי ^{טז}מטא לערבות בריך ברוך שעשה לי גם בגמל ובערבות אמרי יאניסא דרבים כולי עלמא מיחייבי לברוכי יאניסא דיחיד איהו וא חייב לברוכי תנו רבנן ^{יז}הרואה מעברות הים ומעברות הירדן מעברות נחלי ארנון אבני אלגביש במורד בית חורון ואבן שבקש לזרוק עוג מלך הבשן על ישראל ואבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק ואשתו של לוט וחומת יריחו שנבלעה במקומה על כולן צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב ^{יח}ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה מעברות הירדן דכתיב ^{יט}ויעמדו הכהנים נושאי הארון ברות ה' בחורבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי לעבור את הירדן אלא מעברות נחלי ארנון מנלן דכתיב ^כעל כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מוהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוו קא חלפי ישראל אתו אמוראי ^{כא}עבדי

^אהעל ^בבשורות רעות אומר ברוך ד"ן האמת יבנה בית חדש ^גוקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה ימברך על הרעה מעין על הטובה ועל הטובה מעין על הרעה הוצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא היתה אשתו מעוברת ואומר יהי רצון שתלד אשתי וזכר הרי זו תפלת שוא היה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר ואומר יהי רצון שלא ^דתהא בתוך ביתי הרי זו תפלת שוא הנכנס לכרך מתפלל שתים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו בן עזאי אומר ^הארבע שתים בכניסתו ושתיים ביציאתו נותן הודאה על שעבר וצועק על העתיד ^וחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה שנאמר י ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ובכל מאדך בכל ממונך ד"א בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מורד לך הוי מודה לו ילא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים ^זולא יכנס להר הבית במקלו ובמגעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מקל וחומר כל חותמי ברכות שבמקדש היו אומרים ^חעד העולם משקלקלו ^טהצדוקים ואמרו אין עולם אלא אחד התקינו שיהו אומרים מן העולם ועד העולם והתקינו שיהא אדם ^ישואל את שלום חברו בשם שנאמר ^{יב}והנה בעו בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכך ה' ואומר ^{יג}ה' עמך גבור החיל ואומר יאל תבזו כי זקנה אמך ואומר ^{יד}עת לעשות לה' הפרו תורתך רבי נתן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה': **גמ'** מנא הני מילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא ^{טו}ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו' אניסא דרבים מברכינן אניסא דיחיד לא מברכינן והא ההוא גברא דהוה קא אויל בעבר ימינא נפל עליה אריא אתעביד ליה ניסא ואיתצל מיניה אתא לקמיה דרבא וא"ל כל אימת דמטית להתם בריך ברוך שעשה לי גם במקום הזה ומר בריה דרבינא הוה קאויל בפקתא דערבות וצחא למיא אתעביד ליה ניסא איברי ליה עינא דמיא ואישתי ותו זמנא חדא הוה קאויל ברסתקא דמחוזא ונפל עליה גמלא פריצא איתפרקא ליה אשיתא על לגוה כי ^{טז}מטא לערבות בריך ברוך שעשה לי גם בגמל ובערבות אמרי יאניסא דרבים כולי עלמא מיחייבי לברוכי יאניסא דיחיד איהו וא חייב לברוכי תנו רבנן ^{יז}הרואה מעברות הים ומעברות הירדן מעברות נחלי ארנון אבני אלגביש במורד בית חורון ואבן שבקש לזרוק עוג מלך הבשן על ישראל ואבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק ואשתו של לוט וחומת יריחו שנבלעה במקומה על כולן צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב ^{יח}ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה מעברות הירדן דכתיב ^{יט}ויעמדו הכהנים נושאי הארון ברות ה' בחורבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי לעבור את הירדן אלא מעברות נחלי ארנון מנלן דכתיב ^כעל כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מוהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוו קא חלפי ישראל אתו אמוראי ^{כא}עבדי

^אהעל ^בבשורות רעות אומר ברוך ד"ן האמת יבנה בית חדש ^גוקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה ימברך על הרעה מעין על הטובה ועל הטובה מעין על הרעה הוצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא היתה אשתו מעוברת ואומר יהי רצון שתלד אשתי וזכר הרי זו תפלת שוא היה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר ואומר יהי רצון שלא ^דתהא בתוך ביתי הרי זו תפלת שוא הנכנס לכרך מתפלל שתים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו בן עזאי אומר ^הארבע שתים בכניסתו ושתיים ביציאתו נותן הודאה על שעבר וצועק על העתיד ^וחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה שנאמר י ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ובכל מאדך בכל ממונך ד"א בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מורד לך הוי מודה לו ילא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים ^זולא יכנס להר הבית במקלו ובמגעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מקל וחומר כל חותמי ברכות שבמקדש היו אומרים ^חעד העולם משקלקלו ^טהצדוקים ואמרו אין עולם אלא אחד התקינו שיהו אומרים מן העולם ועד העולם והתקינו שיהא אדם ^ישואל את שלום חברו בשם שנאמר ^{יב}והנה בעו בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכך ה' ואומר ^{יג}ה' עמך גבור החיל ואומר יאל תבזו כי זקנה אמך ואומר ^{יד}עת לעשות לה' הפרו תורתך רבי נתן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה': **גמ'** מנא הני מילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא ^{טו}ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו' אניסא דרבים מברכינן אניסא דיחיד לא מברכינן והא ההוא גברא דהוה קא אויל בעבר ימינא נפל עליה אריא אתעביד ליה ניסא ואיתצל מיניה אתא לקמיה דרבא וא"ל כל אימת דמטית להתם בריך ברוך שעשה לי גם במקום הזה ומר בריה דרבינא הוה קאויל בפקתא דערבות וצחא למיא אתעביד ליה ניסא איברי ליה עינא דמיא ואישתי ותו זמנא חדא הוה קאויל ברסתקא דמחוזא ונפל עליה גמלא פריצא איתפרקא ליה אשיתא על לגוה כי ^{טז}מטא לערבות בריך ברוך שעשה לי גם בגמל ובערבות אמרי יאניסא דרבים כולי עלמא מיחייבי לברוכי יאניסא דיחיד איהו וא חייב לברוכי תנו רבנן ^{יז}הרואה מעברות הים ומעברות הירדן מעברות נחלי ארנון אבני אלגביש במורד בית חורון ואבן שבקש לזרוק עוג מלך הבשן על ישראל ואבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק ואשתו של לוט וחומת יריחו שנבלעה במקומה על כולן צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב ^{יח}ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה מעברות הירדן דכתיב ^{יט}ויעמדו הכהנים נושאי הארון ברות ה' בחורבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי לעבור את הירדן אלא מעברות נחלי ארנון מנלן דכתיב ^כעל כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מוהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוו קא חלפי ישראל אתו אמוראי ^{כא}עבדי

עין משפט ור מוצוה

א א מיי פיי מהלכות ברכות ה' ט סמג עשין
ב ב ג מיי שם ה' טו סמג שם טוש"ע אר"ח ס' רית סעף א:
ג ג ד מיי שם טוש"ע אר"ח ס' רית ס"ג וס' רכד סעף יג:
ד ד ה מיי שם הלכה ג סמג שם טוש"ע אר"ח ס' רכד שם טוש"ע אר"ח ס' רכד סעף ג:
ו ו ז מיי שם הלכה א טוש"ע אר"ח ס' רכב סעף ג:
ז ז ח מיי שם הלכה ד טוש"ע אר"ח ס' רכב סעף ד:
ח ח ט מיי שם הלכה כב כו כו סמג שם טוש"ע אר"ח ס' רל סעף א:
י י יא מיי שם ה' ג טוש"ע אר"ח ס' רכב סעף ג:
כ כ מיי פ"ז מהל' בית המדרש ה' ה:
ו ו ז מיי פ"ז מהל' בית המדרש ה' כ סמג עשין קסד:
ז ז ח טוש"ע אר"ח ס' רית סעף ה:
ח ח ט מיי פיי מהלכות ברכות הלכה ט סמג עשין ט טוש"ע שם סעף כ:
ט ט מיי שם טוש"ע שם סעף ד:
י י ע מיי שם טוש"ע שם סעף א:

תורה אור השלם

- וְאֵתְּהָבָהּ אֵת הַיְיָ אֱלֹהֵינוּיְבָכֵךְ וְבָכֵךְ נִפְשֶׁךָ וְבָכֵךְ מֵאֲדָרְךָ: דברים ו ה
- וְהָיָה בְּעֵצוֹ כָּאֵם מְבִיטָה לְחֶם וְיֹאמַר לְקוֹצְרֵיהֶם יְעֻקֵּב (וְיֹאמְרוּ לוֹ יִצְחָרְךָ רֹחַ בְּד' רֹחַ ב' ד' יצ"י)
- וְיִצְחָר אֵלָיו מִלֵּאָךְ יְיָ וְיֹאמַר אֵלָיו יְיָ עֲמָךְ גְּבוּר יְיָ שׁוּפֹט יִסְרָאֵל יְיָ יְעֻמֵּם אֶבְיָדְךָ וְה' לְדָרְךָ וְאֵל תְּבַח ב' זָקְנָה אִמְךָ: משי"ל כג כב
- עַתָּה לַעֲשׂוֹת לְךָ יְהוָה תוֹרָתְךָ: תהלים קיט קכו
- וְיֹאמַר יִתְרוֹ בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְּךָ מִיָּד אֲחֵיכֶם מִיַּד הַצִּיל אֶת הָעָם מִתַּחַת יָד מִצְרַיִם: שמות יח י
- וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בִּיבָשָׁה וַיִּמָּצְאוּ מִיָּמִים לָחֶם וְחֵמֶה מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם: שמות יב כב
- וַיַּעֲמֵדוּ הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאֵי הָאֹרֹן בְּרֹחַ ה' בְּתוֹךְ הַיָּרְדֵּן הָכֵן וְכָל יִשְׂרָאֵל עוֹבְרִים בַּחֲרֵבָה עַד אֲשֶׁר תָּמוּ כָּל הַגּוֹי לְעֹבֹר אֶת הַיָּרְדֵּן: יהושע ג יז
- עַל כֵּן יֹאמַר בְּסֵפֶר מִלְחָמוֹת ה' אֵת וְהָב בְּסוּפָהּ וְאֵת הַחֲלָפִים אֲרָנוֹן: במדבר כא יד

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש הוסיף, אבל כשנעקר עכו"ם במקום אחד אומר ברוך שעקר עבודה אחרת מן המקום הזה.

מסורת הש"ם

(א) לעיל לב: (ב) ר"יה טז: (ג) מניח כז. מנחו' א: ע"ש. (ד) נשבת פה. ע"ש. (ה) מרים מט: ע"ש. (ו) סוטה יג: ע"ש. (ז) מרשות חסר ה' כתיב (ח) והייתי, ט) וידבר, י) ובפ' ויקהל פסוק י"א כתיב כהנוהג בלא וי' אכן דע צ"י כי משא ל"א פסוק ג' כתיב ואמלא אותו רוח אלהים ובדעת ובכן יתכן להיות כמות הכא ואמלא אותו וגו' והוא קרא מוקדם, (ט) נפ' כי חלוס יט בו שום ממשות אבל מה שהוא רואה כשהוא אס אף כי בו ממשות ערוך ערך עומת, ז) מרים ת.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ה"ג הא דמעין בה אל דלא מעין בה ה"ק: (ב) ר"ה דלא וכו' דלא משמע דה"ש בלתי מלמ' ויכ' ס"א הבן את לבבך: (ג) ד"ה ענייניהם מסתפיה (דו) מו"מ וי"כ ס"א די לו: (ה) ר"ה בדיחותיה וכו' ליה טיבותיה מבטלתו. וי"כ ס"א דלא מוקדים עליו כלל:

לעוי רש"י

וידילי"ש. קריקנות.

מוסף רש"י

ומעין בה. מפסה שמשסה כקטנו על ידי האכרותו (וע"ה ברכ). סוף בא לר"י דאיב לב. סוף שלשה נעשית וממלאת תחלת ממונסה מס ויהא טכא לב, כשהאס מפסה ואין מלאתו כלה (שם). תחלת. לטון חילוי ומסיה (שם). קיר טטוי. המון לטיל על צי האס (והח"ט טז ד) ועבר מחמין, מוכיח עוממיו שאומר כלום רלווי או לעשות לו נגמ ומתוך כך הוא נצחק (ר"ה טז). וערוך תפלה. סומך על תפלתו ששהא נשמעת וממלמן לטון לכו (שם). ומסר דין על חבירו לשמים. כמו (בדלאתי טו) קטפות ה' ציי וציק, חומרים כלם רלווי שיעט מפרו על ידו (ר"ה שם). שלחנו של אדם מכפר עליו. הנסמכת אורחק (תנ"ה כז). דעון פירסה לחומים (מחזות צד) ובשפסח"ד. לענין. תחנותיו. פיג"ש (שבת פא). ולולבי גפרים. חומן פילוני הגלגל גנפן וקרינ וולילי"ש (שם). שקבה בו חבירו. אסר והסרסית גמי קלי (שם). מטרותיות. שרית נכרית (ב"מ פז). שמא בצל אל היות וידעת. כי גומלי כך טה לי הקצ"ה, וכן עשה המשכן תחלה ואחר כך עשה כלם (שמות לז כב).

רבינו הגנאל

המאריך בתפילתו ומעין בה בא לר"י כאב לב, שנאמר תוחלת ממושכה מחלה לב. ומפרקינן תתם במאריך ומעין (נהא דאנן)ינן המאריך (דמפישן) ברחמי. המאריך על שלחנו. בזמן שבת המקדש קיים מזבח מכפר, עכשיו שלחן מכפר שמאכלי עניים. פירוש המאריך בבית הכסא. לא דחלי נפשיה טובא, דמי דחלי נפשיה טובא בבית הכסא בא לר"י תחתוניות, אלא בדיק נפשיה (בבלי) שעתא ושעתא. פירוש הימננות... (הנאמן יו...)

שלן[שה דברים] מקצירן [מיו ושנותיו של אדם מי שנותנין לו]ן כוס לבדך [ואינו מברך ומין] שנותנין לו ספר [תורה לקרות ואיננו קורא והמנהיג עצמו [בברכות], אפילו בציעה אבל בפרהסיה [כר]בן גמליאל שהיה נוהג גישארתו ברחב]ם שפיר דמי. אמר רב שלשה צריכין רחמים, פרנס טוב שנה טוב חלום טוב כול'. אמר ר' יוחנן שלשה הקב"ה מכרוז עליהן שובע [רעב ופ]רנס כול'. אין מעמידין פרנס על [הצבור] אלא אם נמליכין בציבור. שנאמר ר'אמרי יי אל משה ראה קראתי בשם בצלאל וגו'. אין הקב"ה נותן חכמה אלא לחכמים שנאמר יהיב חכמתא לחכימין, וכתיב ובלב כל חכם לב נתתי חכמה. כל חלם ולא טווח. פירוש כל חלום שחולם אדם שלן בתענית [שלא יתקן]וים. וכן כל חלום דלא איפשר ... ממלקות.

הרואה פרק תשיעי ברכות

נה.

מעין צה. אומר בלבו שמיעשה בקשמו לפי שהתפלל בכוונה: **כאז לב**. שאין בקשמו נעשית: **סוחלת**. לשון תפלה כמו ויחל משה (שמות לב): **מוזירין עונותיו**. שעל ידיהן מפשפשים למעלה במעשיו לומר בוטח זה בזכותיו נראה מה הס: **קיר נטוי**. מקום סכנה: **מוסר דין**. בוטח הוא בזכותיו שחזרו יהיה נענש על ידו: ה"ג **הא דמעין** ^(ב) **הא דלא מעין**: **לולצי גפנים**. וידילי"ש בלע"ז: **מוריגי צהמה**. כל צצר בצצהמה שאינו חלק אלא דומה למורג חרוך שאינו חלק כמו החך והלשון והכרם הפנימי וצית הכוסות: **הסולה**. שאינו יושב אלא על צרכיו שמתוך

כך נקציו נפתחין יותר מדאי: הכי גרסין **הא דמאריך וסלי הא דמאריך ולא סלי**: **למגדלי חוירים ומלוי צריצים**. שכן מרובה בלא טורח ושממים בחלקם לכך פניהם להוצים: **הימנוסא**. לשון שבועה כלומר בצאמונה שמהן אסורות לי: **ואצרכה מצרכיך**. והמצרך צרכת המזון מצרך לנצל הצית: **יוסף מס קודם לחיו**. דכתיב וימת יוסף וכל אחיו (שמות ז): **לריצים רחמים**. לריצים לנפש רחמים שיצלו לפי שהם צדו של הקצ"ה ואין להם רשות לנצ אלא צרשותו: **ראה קראסי צסס**. ראה משמע וי ה"ש בלצך מן עיניך בדבר: **לך אמור לו לנצלאל עשה משכן ארון וכלים**. שכן הס סדורים צפרשת כי תשא ראה קראתי צסס וגו' את אהל מועד ואת הארון לעדות וכל הפרשה ומשה אמר לו עשה ארון וכלים כגון שלחן ומנורה ואחר כך משכן דס"ל לר"י שסכסר שהם סדורים צויקמו לי תרומה אמר לו: **אוסיוס שנצבראו צהן שמים וארץ**. על ידי צירופן ובספר יצירה מני להו: **כל חלוס ולא טווס**. כל חלומות יראה אדם ולא יראה אחד מלאתן שהוא שרוי בתענית שאינו טוב. טוות לשון תענית כמו וצת טוות האמור צדריזש (דניאל ו): **דלא מפשר**. שלא פתרוהו: **כאגריסא דלא מקריא**. לא טוב ולא רע הוא שכל החלומות הולכין אחר הפתרון: **עדיף מחלמא טנא**. שצדיק את האדם לר"י תשובה: **עליצותיה מסתפיה**. דיו (א) עכברו. מה שאדם מתעצב עליו מנצל את החלוס: **אפילו לרדי**. שאני מאור עינים: **צדיחוסיה מפכחא ליה**. ^(ז) מנצתליה: **מגדא**. ממלקות. קשה לגוף האדם יותר ממלקות לפי שדואג ממנו: **זה חלוס רע**. מיראתו ישוב ויכנע: וההיא

לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים הלך משה והפך ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן אמר רבינו מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכנים לתוכו כלים ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן כלים שאני עושה להיכן אכניסם שמא כך אמר לך הקב"ה עשה משכן ארון וכלים אמר לו שמא בצל אל היית וידעת אמר רב יהודה אמר רב יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ כתיב הכא וַיִּמְלֵא אוֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בַּחֲכֹמָה[[]^ז ובתבונה ובדעת וכתיב התם וְהָיָה אֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנא' וְהָיָה חֲכֹמָתָא לַחֲכִימִין ומנדעא לידעי בינה שמע רב תחליפא בר מערבא ואמרה קמיה דרבי אבהו אמר ליה אתון מהתם מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה דכתיב וּבִלְבָב כָּל חָכֵם לֵב נָתַתִּי חֲכֹמָה: אמר רב חסדא כָּל חָלוֹם וְלֹא טוּוֹת ואמר רב חסדא חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא ואמר רב חסדא לא חלמא טבא מקיים כוליה ולא חלמא בישא מקיים כוליה ואמר רב חסדא חלמא בישא אפרו ואל"ר חסדא חלמא בישא עציבותיה מסתייה חלמא טבא חרדיה מסתייה אמר רב יוסף חלמא טבא אפילו לרדי בדיחותיה מפכחא ליה ואמר רב חסדא חלמא בישא קשה מגדא שנאמר וְהָאֱלֹהִים עֹשֶׂה שִׁירָאוּ מַלְפוּנֵי וְאִמְרוּ רַבָּה בַר בַּר חַנָּה א"ר יוחנן זה חלום רע[[]^ח הגביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי ר' יוחנן משום ר' שמעון לרבין את הבר נאם ה' וכי מה ענין בר ותבן יצול חלום אלא אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כִּשְׁם שְׂאֵי אִפְשָׁר לְכַר בְּלֹא תִבֵּן כֵּךְ אִי אִפְשָׁר לְחַלּוֹם בְּלֹא דְבָרִים בְּטָלִים אמר ר' ברכיה חלום אף על פי שמקצתו מתקיים כולו אינו מתקיים מנא לן מיוסף דכתיב וְהָיָה הַשֵּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְגו' וההיא

^(ב) כל המאריך בתפלתו ומעין בה סוף בא לר"י כאב לב שנאמר יתוחלת ממושכה מחלה לב ווא"ר יצחק שלשה דברים מזכירים עונותיו של אדם ואלו הן קיר נטוי ועיון תפלה ומוסר דין על חבירו לשמים הא לא קשיא אהא דמעין בה הא דלא מעין בה והיכי עביד דמפיש ברחמי

והמאריך על שלחנו דלמא אתי עניא ויהיב ליה דכתיב הַמְּזוּבָּה עֵץ שְׁלֹשׁ אַמּוֹת גְּבוּהָ וכתיב וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' פָּתַח בַּמְּזוּבָּה וַיִּסִּים בְּשַׁלְחַן ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו כל זמן שבהמ"ק קיים מזבח מכפר על ישראל ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו והמאריך בבית הכסא מעליותא הוא וְהַתְּנִיחַ עֲשֶׂרָה דְּבָרִים מְבִיאִין אֶת הָאָדָם לִידֵי תַּחְתּוֹנוּת האוכל עלי קנים ועלי גפנים ולולבי גפנים ומוריגי בהמה ושדרו של דג ודג מליח שאינו מבושל כל צרכו והשזותה שמרי יין והמקנה בסיד ובחרסית והמקנה בצרור שקנה בו חבירו וי"א אף התולה עצמו בבית הכסא יותר מדאי לא קשיא הא דמאריך ותלי הא דמאריך ולא תלי כי הא דאמרה ליה ההיא מטרותינא לר' יהודה בר' אלעאי פִּנְךָ דוּמִים לְמַגְדְּלֵי חוּיִרִים ולמלוי ברכית אמר לה הימנותא לדידי תרוייהו אסירן אלא עשרים וארבעה בית הכסא איכא מאושפיזאי לבי מדרשא דכי אזילנא בדיקנא נפשאי בכלוחו. ואמר רב יהודה שלשה דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם מי שנותנין לו ס"ת לקרות ואינו קורא כּוּסֵם שֶׁל בְּרַכָּה לְבָרֵךְ וְאִינוּ מְבָרֵךְ והמנהיג עצמו ברבנות ס"ת לקרות ואינו מברך דכתיב וְאִבְרַכְהָ מְבָרְכֶךָ והמנהיג עצמו ברבנות דא"ר חמא בר חנינא מפני מה מת יוסף קודם לאחיו מפני שהנהיג עצמו ברבנות: ואמר רב יהודה אמר רב שלשה צריכים רחמים מלך טוב שנה טובה וחלוס טוב מלך טוב דכתיב פִּלְגֵי מַיִם לֵב מֶלֶךְ בֵּיד ה' שנה טובה דכתיב תְּמִיד עֵינֵי ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה חלוס טוב דכתיב וְתַחֲלִימֵנִי[[]^ט (ותחיניני): אמר רבי יוחנן שלשה דברים מכריז עליהם הקב"ה בעצמו ואלו הן רעב ושובע ופרנס טוב רעב דכתיב כִּי קָרָא ה' לרעב וגו' שובע דכתיב יִקְרָאתִי אֶל הַדָּגִן וְהַרְבִּיתִי אוֹתוֹ פרנס טוב דכתיב וְיֵאָמֵר ה' אל משה לאמר ראה קראתי בשם בצלאל וגו' אמר רבי יצחק אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן נמליכים בצבור שנא' וְרָאוּ קָרָא ה' בשם בצלאל אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה משה הגון עליך בצלאל אמר לו רבוננו של עולם אם לפניך הגון לפני לא כל שכן אמר לו אף על פי כן לך אמור להם הלך ואמר להם לישראל הגון עליכם בצלאל אמרו לו אם לפני הקדוש ברוך הוא ולפניך הוא הגון לפנינו לא כל שכן א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן בצלאל על שם חכמתו נקרא בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה בצלאל על משכן ארון וכלים הלך משה והפך ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן אמר ר' משה רבינו מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכנים לתוכו כלים ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן כלים שאני עושה להיכן אכניסם שמא כך אמר לך הקב"ה עשה משכן ארון וכלים אמר לו שמא בצל אל היית וידעת אמר רב יהודה אמר רב יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ כתיב הכא וַיִּמְלֵא אוֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בַּחֲכֹמָה[[]^י ובתבונה ובדעת וכתיב התם וְהָיָה אֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנא' וְהָיָה חֲכֹמָתָא לַחֲכִימִין ומנדעא לידעי בינה שמע רב תחליפא בר מערבא ואמרה קמיה דרבי אבהו אמר ליה אתון מהתם מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה דכתיב וּבִלְבָב כָּל חָכֵם לֵב נָתַתִּי חֲכֹמָה: אמר רב חסדא כָּל חָלוֹם וְלֹא טוּוֹת ואמר רב חסדא חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא ואמר רב חסדא לא חלמא טבא מקיים כוליה ולא חלמא בישא מקיים כוליה ואמר רב חסדא חלמא בישא אפרו ואל"ר חסדא חלמא בישא עציבותיה מסתייה חלמא טבא חרדיה מסתייה אמר רב יוסף חלמא טבא אפילו לרדי בדיחותיה מפכחא ליה ואמר רב חסדא חלמא בישא קשה מגדא שנאמר וְהָאֱלֹהִים עֹשֶׂה שִׁירָאוּ מַלְפוּנֵי וְאִמְרוּ רַבָּה בַר בַּר חַנָּה א"ר יוחנן זה חלום רע[[]^ח הגביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי ר' יוחנן משום ר' שמעון לרבין את הבר נאם ה' וכי מה ענין בר ותבן יצול חלום אלא אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כִּשְׁם שְׂאֵי אִפְשָׁר לְכַר בְּלֹא תִבֵּן כֵּךְ אִי אִפְשָׁר לְחַלּוֹם בְּלֹא דְבָרִים בְּטָלִים אמר ר' ברכיה חלום אף על פי שמקצתו מתקיים כולו אינו מתקיים מנא לן מיוסף דכתיב וְהָיָה הַשֵּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְגו' וההיא

עין משפט ור מוצה

יז א טושי"ע אר"ח סימן נח
ספיק ה:
יה ב טושי"ע אר"ח סף רח
ספיק ג:

תורה אור השלם

- ותחלת ממשכה מקלה לב ועץ חיים האנה באה: משלי יג יב
- המזבח עץ שלוש אמות גבה וארכו שתיים אמות ומקצעותיו לו וארכו וקיריתיו עץ וידבר אלי זה השלחן אשר לפני יי: יחזקאל מא כב
- לאהבה את יי אלהיך לשמע בקלו ולבקה בו כי הוא חיךך וארץ ימיוך לשבת על האדמה אשר נשבע יי לאהבהך לאברהם ליצחק ולישכב לתת לבך: דברים ל כ
- ואברהם מברכיך ומשכךך אר וגברוךך כל כל משפחת האברהם: בראשית יב ג
- פלגי מים לך מלך ביד יי על כל אשר יחפץ טהו: משלי כא א
- ארץ אשר יי אלהיך דרש אתה תמיד עניי יי אלהיך בה מרשית וחסנה ועד אחרית שנה: דברים יא יב
- אדני עליהם יהיו לכל בן ותי רחמי ותחלימיני ותחנני: ישעיהו לח טז
- ואלישע דבר אל האשה אשר תהיה את בנה לאמר קומי ולכי את יביתך וגורי כאשר תגורי כי קרא יי לרעב וגם אל אל הארץ שבע שנים: מלכים ב ח א
- והושעתי אתכם מכל טאוותיכם וקראתי אל הרוח ותרביתי אתו ולא אמן עליכם רעב: יחזקאל כט כט
- וידבר יי אל משה לאמר: ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור לקשה תהיה: שמות לב א-ב
- ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא יי בשם בצלאל בן אורי בן חור לקשה תהיה: שמות לה ל
- ותמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובדעת וכל חכם לב ובדעת יקבל מלאכה: שמות לה לא
- יי בחכמה יסד ארץ בזמן שמים תהבה: משלי ג יט
- בדעתו תהומות נבקעו ושקקים ירעפו טל: משלי ג כ
- והוא מהשגא עקינא ותניא מהעדה מלכין ותב חכמתא לחכימין ומנדעא לקדישי בניה: דניאל ב כא
- ואני דנה נתתי אתו את אנהליאב בן אחישקף למטה דן ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ועשו את כל אשר צויתך: שמות לא ו
- ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יתקף לעולם עליו אין להוסיף ומנא אין לר"ע והאלהים עשה שירא מלפניו: קהלת ג יד
- תביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת מה לתבן את הבר נאם יי: ירמיהו כג כז
- ותלם עוד חלום אתו ויספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש ויחרת ואחר עשר בוכבים משתתחים בראשית לו ט